

Feestvieren met Israël

De bijbelse hoogtijdagen horen tot de meest aansprekende uitingen van het Jodendom. In deze brochure gaan we na op welke manier de Joodse feesten kunnen bijdragen aan een revitalisatie van de christelijke feestdagen.

De bijbelse feesten zijn voor religieuze Joden heilig. De hoogtijdagen zijn namelijk geen verzinsel van mensen, maar een inzetting van de God van Israël Zelf. Het zijn letterlijk 'de feestdagen van de Heere' (Lev.23:2).

Het belangrijkste en meest gevierde Joodse feest is de sabbat. Behalve de sabbat zijn er nog negen bijbelse feesten (zie kader: 'De Joodse feesten').

Doel

Het Joodse volk viert in totaal zo'n zeventig dagen per jaar feest. Wat is eigenlijk het doel van deze feesten? Hoewel de Joodse feesten min of meer parallel lopen met de agrarische kalender, zijn het niet slechts oogstfeesten. De feesten zijn bij uitstek momenten waarop Gods handelen met Israël in het verleden,

heden en de toekomst gevierd wordt. Het zijn feesten van terugzien, bezinning (zelfinkeer) en vooruitzien.

Wat betreft het *terugzien*: de feesten zijn gelegenheden om je als Jood te identificeren met voorgeslacht, historie en land. Het zijn momenten waarop religieus-historische hoogtepunten worden herdacht en God omwille van Zijn handelen wordt geprezen.

Gods handelen blijft echter niet beperkt tot het verleden. In de feesten wordt het verleden present gesteld. De God van toen is de God van nu. Het volk van toen is het volk van nu. Dit besef stimuleert zelfbewustzijn; het gaat ook over mij. Het zet aan tot *bezinning* en zelfonderzoek. Het doel is een hernieuwde toewending naar God. Hij is immers blijvend de Genadige van Israël.

Het derde element is *vooruitzien*. Ook dit is onlosmakelijk verbonden met het verleden. Je kunt de toekomst immers onmogelijk ingaan zonder een verleden. Je bent door het verleden gevormd. Gebeurtenissen uit het verleden worden door het vieren van de feesten verwerkt en toegevoegd aan de persoonlijke bagage voor de toekomst. Hierbij is een belangrijke rol weggelegd voor (groot)ouders.

de liturgische teksten de schatkamers van de Schrift open. Bidden met een Joods gebedenboek in de hand is geen straf. De gebeden ademen het Woord. Bijbels bidden kan haast niet.

De gave van de traditie blijft niet beperkt tot teksten. Er is ook een omvangrijk repertoire aan meeslepende melodieën beschikbaar. De melodieën helpen om de teksten te memoriseren en aantrekkelijk voor te dragen. De teksten vullen het hoofd, terwijl de muziek de bijbelse jubel verinnerlijkt.

Opvallend aan de Joodse wijze van feestvieren is verder de overvloed aan rituelen en symbolen. Velen zijn vaak eeuwenoud en helpen om de doelstelling van het feest te realiseren: je plaats weten in de geschiedenis die God schrijft met volk en individu.

De Joodse feesten

Een opsomming van zeven van de negen Joodse feesten is terug te vinden in Leviticus 23. Deze zeven feesten zijn te verdelen in twee groepen: vier voorjaars- en drie najaarsfeesten:

De voorjaarsfeesten:

- Pesach (Pasen)
- Matsot (Feest van de ongezuurde broden)
- Jom Habikkurim (Dag van de Eerstelingen)
- Sjavoet (Wekenfeest)

De najaarsfeesten:

- Rosj Hasjana (Joods Nieuwjaar)
- Jom Kipoer (Grote Verzoendag)
- Soekot (Loofhuttenfeest)

Tijdens en na de eerste ballingschap zijn er twee feesten bij gekomen: Purim en Chanoeka.

Zie ook www.hetcis.nl voor een serie informatieve artikelen over de Joodse feesten.

Sedermaaltijd

Als het bijvoorbeeld gaat om Pesach, is de traditionele toerusting overweldigend. Op de veertiende dag van de maand Nissan wordt in de meeste Joodse huishoudens de sedermaaltijd gevierd. Deze maaltijd is een herinnering aan de uittocht uit Egypte. De vader vervult de rol als priester in zijn gezin en helpt de tafelgenoten bij het doel van het feest: terugzien, zinning en vooruitzien.

Om de vader bij deze verantwoordelijke taak te helpen, zijn er in de loop van de geschiedenis talloze zogenaamde *pesach haggadot* ontstaan. Deze boeken bevatten de liturgie voor de sedermaaltijd. De volgorde (Hebr.: *seder*) van de verschillende onderdelen van de viering wordt erin uit de doeken gedaan. Ook worden er suggesties gedaan voor teksten om uit te spreken en vragen om te stellen. Moderne versies van de *haggadot* zijn voorzien van allerlei tips, verhalen en ideeën om de feesten te actualiseren of bijvoorbeeld de kinderen blijvend bij de maaltijd – een lange zit van enkele uren – te betrekken. Dit alles uiteindelijk met maar één doel: het feest tot zijn doel te laten komen.

Joodse feesten zijn vaak tot in de kleinste details doordacht. Dat geldt ook voor de gebruiken tijdens de sedermaaltijd. De *dippings* en glazen wijn tijdens de sedermaaltijd gaan terug op de eetgewoonten

De Joodse traditie is een bron van teksten, melodieën, rituelen en symbolen

Feesten moeten worden voorzien van inhoud, rituelen en context, wil men ze zinvol kunnen vieren. Hiervan is het Jodendom zich terdege bewust. De traditie – rabbiën vormen daarvan de motor – is een onuitputtelijke bron van teksten, melodieën, rituelen en symbolen die horig zijn aan één doel: Gods feesten helpen inhoudsvol te vieren.

Allereerst zijn er de teksten. De teksten bidt men thuis of in de synagoge. Wie de moeite neemt om zich in een Joods gebedenboek, een *sidoer*, te verdiepen, raakt onder de indruk. Op grootse wijze gaan in

De sedermaaltijd is een herinnering aan de uittocht uit Egypte

Jerusalem, 14 Nissan 5779

‘Wat was het een indrukwekkende dag. Ta’aniet bechoriem (het vasten van de eerstgeborenen) viel me dit keer gelukkig makkelijk. Toch raakte het me. Ik besepte opeens: Pesach gaat over mijn leven. Als dat bloed niet aan de deurposten gestreken was... De sedermaaltijd was in één woord fantastisch. Abba was een nieuwe, eigentijdse hag-gadah op het spoor gekomen. Natuurlijk kwamen de traditionele teksten langs – ik zou ze niet graag willen missen. Alleen de idee al dat deze teksten generaties lang gelezen worden. Er was echter ook afwisseling. Je had het gezicht van de kleine Rachel moeten zien toen ze de afkoman (stukje matse) gevonden had tussen de wijnflessen in de kelder. Mooi ook hoe Abba deze keer expliciet aandacht vroeg voor de slaven van onze tijd: arbeiders in textiel fabrieken, prostituees... Misschien moet ik nog eens bewust nadenken over hoe ik mij kan inzetten voor een betere, rechtvaardigere wereld. Saba en Savta waren voor deze gelegenheid overgekomen uit New York. Ik blijf me verbazen over de vitaliteit van deze oudjes. Saba vertelde hoe hij in een Pools concentratiekamp de sedermaaltijd vierde. De traditionele gerechten waren natuurlijk niet voorhanden. Een waterige bietensoep diende daarom als wijn, een uitgedroogde aardappel als matse. Hij zei dat het desondanks zijn meest indrukwekkende sedermaaltijd ooit was. Ze proefden in gevangenschap de vrijheid. We hebben er met elkaar een glas op geheven. “Volgend jaar in Jeruzalem.”

van de elite in de hellenistische tijd. Een avond in het jaar behoort zelfs de armste Jood tot de vrije, onafhankelijke upperclass. De verschillende dippings (o.a. een noten/appelmengsel, zout water, een gebraden ei en mierikswortel) hebben op hun beurt weer hun symbolische betekenis. En het is ook niet zonder reden dat er maar liefst vijf keer een glas wijn ingeschonken wordt (zie kader ‘De bekers tijdens de sedermaaltijd’).

Het gevoel van collectiviteit dat traditie met zich meebrengt, is uniek. Hoewel ruimtelijk gescheiden, deelt een Jood op die avond van de veertiende Nissan teksten, melodieën, rituelen en symbolen met het voorgeslacht en de grote meerderheid van

zijn huidige volksgenoten waar ook ter wereld. De traditie maakt die avond van miljoenen individuen één collectief.

De christelijke feestdagen verliezen aan betekenis. Veel niet-christenen weten zich de achtergronden ervan nauwelijks meer te herinneren. En ook binnenkerkelijk is er sprake van secularisatie van de hoogtijdagen. De traditionele invulling schiet tekort. Het wereldse alternatief dringt zich ondertussen op. De feesten lijken slechts momenten te worden van eten, drinken en vrolijk zijn. Deze ontwikkeling is zorgwekkend. Als we ons de diepere betekenis van de heilsfeiten – die gaan immers achter de feesten schuil – realiseren, hebben we als christenen

reden genoeg om bewust en inhoudsvol onze christelijke feesten te vieren. De grote vraag is echter: hoe doen we dat? Ik ben van mening dat de Joodse feesten daarbij kunnen inspireren. Dit overigens zonder te willen stellen dat een christen de Joodse feesten ook daadwerkelijk zou moeten vieren (zie kader ‘Moeten christenen de Joodse feesten ook vieren?’).

Het Jodendom leert ons allereerst hoe waardevol het is om de feesten bewust te vieren. Je bent je vaak alleen goed bewust van iets als het ook daadwerkelijk je eigen leven raakt. Zolang je geen hartritmestoornissen hebt, ben je je nauwelijks bewust van het kloppen van je hart. Geldt dat ook niet voor de feesten? Zolang de heilsfeiten ons niet existentieel raken, gaan we maar al te gemakkelijk aan de feesten voorbij of zijn we tevreden met wat surrogaat feestelijkheid.

Kerst is meer dan een herinneringsfeest opgetuigd met liedjes, gedichtjes, vijf kerkdiensten en een snoepzak. Met al die traditionele ingrediënten kunnen we nog te gemakkelijk blijven steken in oppervlakkigheid. Dat wordt anders als we persoonlijk in de heilsgeschiedenis worden opgenomen. Historie wordt werkelijkheid als het onze existentie raakt. Dan gaat het bij Kerst niet meer over de kleine Jezus in de kribbe, maar over mijn Zaligmaker. Dan gaat het over de Verlosser, Die mens wilde worden om mij te redden van de dood. Pas dan komt Kerst tot zijn recht. Dan worden verleden en heden met elkaar verbonden. Dan biedt Kerst ook garanties voor de toekomst.

De bekers tijdens de sedermaaltijd

Tijdens de sedermaaltijd wordt er vijfmaal een wijnelk gevuld. De betekenis van de vijf bekers gaat terug op Exodus 6:5-7:

Beker 1: Ik zal u uitleiden uit Egypte

Beker 2: Ik zal u redden uit de slavernij

Beker 3: Ik zal u verlossen door een uitgestrekte arm en door zware strafgerichten

Beker 4: Ik zal u tot Mijn volk aannemen en u tot een God zijn

Beker 5: Ik zal u brengen in het land dat Ik gezworen heb te geven aan Abraham, Izak en Jakob

Toen Jezus met Zijn discipelen vlak voor Zijn sterven de sedermaaltijd vierden, gaf Hij de derde beker een nieuwe betekenis: 'Dit is Mijn bloed, het bloed van het nieuwe verbond, dat voor velen vergoten wordt tot vergeving van zonden.' (Matth.26:28) Na het zingen van het Hallel (Ps. 113-118) brak Hij de sedermaaltijd af en ging naar de Hof van Gethsémané (Matth.26:30). Dit zal ongetwijfeld vragen hebben opgeroepen bij de discipelen. Er stonden immers nog twee bekers onaangeroerd op tafel. Het Mattheüsevangelie geeft zelf de verklaring voor Jezus' handelen. Jezus moet eerst de beker van Gods toorn (Matth.26:39) volledig leegdrinken voordat Hij Zijn kinderen tot Zijn volk kan aannemen. En pas daarna, als Hij Zelf in Zijn koninkrijk gekomen is en de Zijnen voor altijd bij Hem mogen zijn, kan Hij met recht en reden de laatste beker heffen (Matth.26:29). Het is volbracht!

Als we niet alleen Kerst, maar ook de andere christelijke feestdagen in – en dan formuleer ik het even traditioneel – 'eewigheidsperspectief' gaan zien, zouden wij er dan niet zuinig op zijn? Waarom laten we het gebeuren dat de zogenaamde tweede dagen seculariseren? Zouden we ons niet koste wat het kost moeten blijven richten op het wezen?

Het belang van het vieren van de christelijke feesten wordt weleens gebagatelliseerd door te wijzen op de soms heidense oorsprong en datum ervan. Wat betreft de Joodse feesten was dat niet anders. Bovendien vieren we geen datum, maar een heilsoord. Laten we de ijkpunten in onze agenda,

momenten die ons verbinden met Gods heilshistorische plan, niet verkwanselen!

Lege handen

De Joodse feesten zetten ook aan het denken als het gaat om inhoudsvol feesten. Evenals de Joodse feesten zijn de christelijke feestdagen herinneringsfeesten. Kenmerkend voor de Joodse wijze van herdenken, zo hebben we gezien, is dat de zaken waaraan men wordt herinnerd in tekst, melodie, symbool en ritueel dichtbij komen. Bovendien is er uitdrukkelijk aandacht voor de kinderen.

Zeker wat betreft symbolen en rituelen staat onze protestantse traditie nogal eens

**Het is niet
zonder reden
dat er bij de
sedermaaltijd
vijf keer een
glas wijn
ingeschonken
wordt**

Huizen, 26 december 2018

'Kerst, de geboorte van Jezus. Natuurlijk is het belangrijk om daarover na te denken. Ik begin me echter steeds vaker af te vragen wat Kerst van doen heeft met een eindeloze zit in de kerk en het eefestijn op Tweede Kerstdag. Zouden we het feest niet meer inhoud kunnen geven? Enfin, dit zal ook wel weer gevoelig liggen in de kerk. Ik houd voorlopig maar m'n mond.

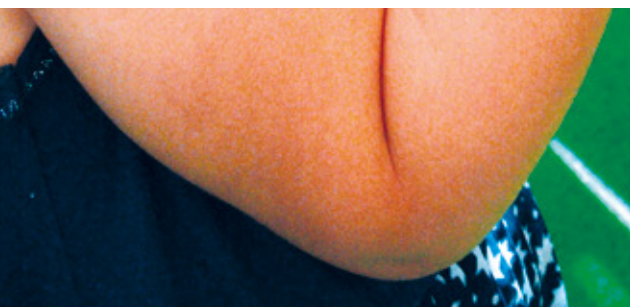
Het waren verder trouwens gezellige dagen. Al m'n broers en zussen kwamen vandaag op bezoek, samen met hun kids. Gezellige drukte. M'n moeder liep de hele dag te draven. Eigenlijk heb ik best met haar te doen. Ben je een keer als complete familie samen, staat ze de hele dag in de keuken. Je had haar gezicht moeten zien toen die kleine Max per ongeluk het glas wijn van pa omkegelde. Het jochie is te lief om echt boos op te worden, maar het huilen stond moeder nader dan het lachen. Ik ben trouwens vergeten om haar te bedanken voor de goede zorgen. Jammer; morgen nog maar even doen.'

Bij Joodse feesten is er uitdrukkelijk aandacht voor de kinderen

met lege handen. De belangrijkste rituelen die we hebben (doop en avondmaal), zijn rechtstreeks overgenomen van het Jodendom. Smacht ook onze protestantse traditie niet naar symbolen die vertolken wat anders dreigt te worden verzwegen? Zonder vormen gaat ook de inhoud op termijn verloren. Daarom: waar is onze Kerst-haggadah? Het vraagt inderdaad het nodige van ouders (ligt hier ook niet een taak voor onderwijzers?). Maar waarom zouden we het kerstdiner, de familiegelegenheid bij uitstek, niet aangrijpen om samen na te denken over de zaken die het leven van alle dag overstijgen? Durven we de uitdaging aan? Laten we momenten van gesprek en meditatie creëren, samen een inspirerende tekst lezen die de eeuwen heeft overleefd, samen bidden. Wat zou het mooi zijn als we uitkomen bij ons eigen hart. Laten we bovendien niet bang zijn om *out of the box* te denken. En we kunnen de kinderen erbij betrekken; creativiteit een kans geven, bijvoorbeeld op culinair gebied. Misschien kunnen de kinderen zelf een symbolisch gerecht maken dat past bij de echte betekenis van Kerst.

Moeten christenen de Joodse feesten ook vieren?

Er is een groeiende belangstelling bij protestantse christenen in Nederland voor de Joodse feesten, zo signaleerde de Israëliëse nieuwssite timesofisrael.com afgelopen najaar. Wat twintig jaar geleden volstrekt ondenkbaar was, gebeurt: duizenden christenen bivakkeren een week in een loofhut of vieren de sedermaaltijd.

Zolang de participatie zuiver plaatsvindt uit interesse, is er geen vuiltje aan de lucht. Mocht er meer in het spel zijn, dan zijn ook vanuit Joodse zijde de reacties zeer terughoudend. De Nederlandse rabbijn Jacobs liet bijvoorbeeld in het bewuste artikel optekenen het onacceptabel te vinden als het 'leidt tot een verwateren van de scheidslijn tussen jodendom en christendom (...) Een Jood is een Jood en een christen is een christen'.

Ook uit messiaans-joodse hoek klinkt terechte kritiek. Zo stelde de invloedrijke messiaans-Joodse theoloog dr. Mark Kinzer in een interview in het *Reformatorisch Dagblad* te vrezen dat oude ketterijen opnieuw het levenslicht zien. Hij komt niet-Joodse christenen tegen die 'Jezus als een soort startpunt gaan beschouwen' en vervolgens beweren dat, 'als je echt de diepte in wilt gaan', je je ook aan de Joodse wetten moet houden. 'Ik vrees dat dat is waar Paulus in Galaten voor waarschuwt: het verzoenend werk van Jezus komt dan in het geding.'

Diepgang

Ten slotte, wie de feestdagen meer inhoud wil geven, doet er goed aan zich eens in de Joodse feesten te verdiepen. Als gevolg van het ontbreken van een parallelle kalender zijn we ons helaas vaak minder bewust van de prachtige relaties tussen de Joodse en christelijke feesten. De verbanden tussen bijvoorbeeld Pesach en Goede Vrijdag, Jom Habikkurim en Pasen of Sjavoeot en Pinksteren zullen bijdragen aan een verdieping van onze feestvreugde. Het is inspirerend om je bij deze zoektocht aan de hand te laten nemen door messiasbelijdende Joodse broeders en zusters. Onder hen is het min of meer gemeengoed te stellen dat de Joodse feesten op vier manieren kunnen worden geïnterpreteerd (zie kader 'Hoe kun je leren van de Joodse feesten?'). Deze vier manieren zijn blijvend dienstbaar, voor Jood én heiden, ook bij het vieren van de christelijke feesten.

Vier uw feestdagen (Nah. 1:15); laten we ons verwonderen over het volmaakte verlossingswerk van de Heere Jezus Christus!

Hoe kun je leren van de Joodse feesten?

De Joodse feesten kunnen op vier manieren worden geïnterpreteerd:

Historische interpretatie: Wat leren de feesten ons over de geschiedenis?

Typologische interpretatie: Hoe komt de Persoon en het werk van de Messias naar voren in de feesten?

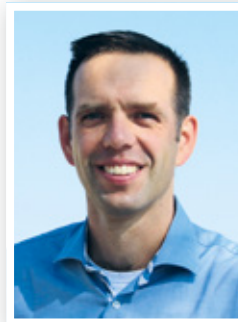
Spirituele interpretatie: Wat heeft het feest de christen persoonlijk te zeggen?

Eschatologische interpretatie: Wat leren de feesten over de heilsgeschiedenis?

Gespreksvragen

1. Wat is het doel van de Joodse feesten? In hoeverre ervaart u hetzelfde bij het vieren van de christelijke feestdagen?
2. Wat vindt u van de suggestie om zelf een keer een sedermaaltijd te houden?
3. Welke plaats nemen de christelijke feestdagen in in uw leven? Zou u bepaalde feestdagen kunnen missen?
4. Hoe bewust viert u de christelijke feestdagen? Wat kunt u leren van de Joodse wijze van feestvieren?
5. Is een revitalisering van de christelijke feestdagen nodig? Zo ja, heeft u zelf gedachten over hoe dat zou kunnen?
6. Op welke manier kunnen we kinderen existentieel betrekken bij de viering van de christelijke feestdagen? Welke rol zouden symbolen en rituelen daarbij kunnen spelen?

Auteur van deze brochure is drs. Albert Groothedde, Israëlconsulent voor het Centrum voor Israëlstudies (www.hetcis.nl). Familie Groothedde is in maart 2018 uitgezonden naar Jeruzalem door de hervormde gemeente te Kampen.

Uitgave van de Gereformeerde Bond in de Protestantse Kerk
Bijlage bij *De Waarheidsvriend*, 9 mei 2019

Kleine Fluitersweg 253, 7316 MX Apeldoorn |
tel. 055-5766660

www.dewaarheidsvriend.nl | www.gereformeerdebond.nl

Literatuur:

- Aart Brons, Michael Mulder en Wilma Wolswinkel, *Hoezo Israël. Gespreksstof voor bijbelkringen*. Zoetermeer, 2016.
- Geert Cohen Stuart, *Joodse feesten en vasten. Een reis over de zee van de Talmud naar de wereld van het Nieuwe Testament*. Baarn, 2003.
- Michael L. Brown, *Zestig vragen van christenen over opvattingen, gebruiken en tradities binnen het Jodendom*. Doorn, 2011.
- Kees Jan Rodenburg, *Joodse volgelingen van Jezus. Een overzicht in 40 vragen en antwoorden*. Heerenveen, 2010.
- S.Ph. de Vries, *Joodse rituelen en symbolen*. Amsterdam, 2008.